

REGISTERBLAD**Datum:** 2000-02-07**OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I SÖDERMANLANDS LÄN****Områdesnummer:** NRO 04 026**Områdesnamn:** Marvikenområdet**Kommun:** Strängnäs, Gnesta**Kartblad:** Topografiska kartan nr 10H SO, 10H SV**Area:** 3 123 ha, varav 2 806 ha land och 317 ha vatten**Naturgeografisk region:** 24 Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken**Kust/havsregion:****Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Huvudavrinningsområde 61 Norrström**Agrara kulturlandskapsregioner:****Landskapsformer:** Sprickdalslandskap**Riksvärde**

Geovetenskap	Sjö	Fauna
--------------	-----	-------

Värdeomdöme: Marvikenområdet omfattar länets mest utpräglade sprickdalslandskap med karakteristiska sprickdalssjöar. Området är rikt på illustrativa och intressanta berggrunds- och kvartärgeologiska bildningar och formationer. Faunan är delvis särpräglad. Klass I- och II-objekt i länsstyrelsens naturvårdsprogram.

Huvudkriterier: A, B C, E**Stödkriterier:** Storlek, naturlighet, representativitet, raritet, nyckelområde, särprägel, betydelse för djurarter.**Förutsättningar för bevarande:** Att ytterligare exploatering förhindras och att stor hänsyn tas till landskapsbilden, geologin, floran och faunan vid alla former av arbetsföretag. Värdet kan påverkas negativt av täkter, utsläpp av gifter, närsalter eller föroreningar.**Säkerställande:** Delar av området är avsatta som naturreservat. Området är Natura 2000-objekt.**Områdets huvuddrag:** Marvikenområdet, som utgör en del av Mälarmården, består av ett bergigt parti genomdraget av kraftiga sprickdalar med SO-NV utsträckning. Mot norr begränsas området av den stora mälarförkastningen genom Södra bergen - Gripsholmsviken - Hjälmarén. De relativa höjdskillnaderna inom området uppgår till närmare 100 meter.

Marvikendalen med de tre Marvikensjöarna och Visnaren är den tydligaste av dalgångarna i

områ-det. Den utgör en del av ett av de mest utpräglade sprickdalssystemen i länet - ett brott i berg-grunden som i form av förkastningar och sprickdalar kan följas från Yttre Hållsviken vid Östersjön till mellersta delen av Mälaren. Vid Marvikensjöarna är dalgången delvis inte mer än något hundratal meter bred och de omgivande bergen har en höjd av 75 meter eller mer. Enligt vissa äldre teorier - som fortfarande hålls levande i trakten - utgör Marvikendalen en del av Dalälvens preglaciala fåra.

Berggrunden längs dalgången består huvudsakligen av gnejsgraniter. Mot sydväst förekommer sedimentgnejsar vilka dock har mindre utbredning. Öster om Krampan finns även smärre partier av yngre graniter och pegmatiter.

Berggrunden är utmed dalsidorna delvis starkt uppsprucken och frostvittrad och flerstädes förekommer mäktiga rasbranter av kantigt, nedrasat material, talus.

Längs Marvikendalen går en av mälartraktens större åsar - Strängnäsåsen. Den följer i huvudsak dalgången längs västra sidan men korsar denna vid Krampan och söder om Ulva. Åsen har på sträckan utmed Marvikarna starkt växlande morfologi med många intressanta drag. Vid Krampan är avlagringarna avsatta som oregelbundna ryggar och kullar som höjer sig 15-20 meter över sjöarna. Denna form av morfologi - kames - förekommer även väl utbildad längre norrut på västra sidan av Stenhuggarmon. Så vitt länsstyrelsen känner till är detta de enda platser i länet där tydliga kamesbildningar förekommer. Längre mot norr är åsformen åter mer tydligt utbildad.

Sydost om Ulva kvarn korsar åsen i en snäv båge Nedre Marviken på två ställen och går därefter snett uppför dalsidan till höjdpartierna väster om sjön. Åsen är här bildad i ett brant motlut med en nivåskillnad på ca 50 meter.

Isälvsavlagringarna utmed Marvikendalen har säkerligen större utbredning än vad de geologiska kartorna utvisar. Stora delar av de på kartorna redovisade svallsedimenten torde bestå av omlagrade isälvs sediment. Detta gäller framför allt området på norra och nordöstra sidorna av Stenhuggarmon, där en serie av koncentrisk, väl framträdande strandvallar av klapper förekommer i höjdläget 50 till 80 m.ö. h.

Längs sluttningarna av dalgången förekommer på flera ställen mindre bäckar som delvis är nedskurna i jordlagren. Särskilt gäller detta Krampanbäcken som eroderat ned en djup ravin i fin-korniga glaciala sediment. Av intresse är även det lilla, starkt meandrande vattendraget Laketorpsån som rinner längs Hjälmsetterdalen i östra delen av området.

Marvikenområdet är starkt kuperat och domineras av berg i dagen. De högre partierna är svallade och jordlagren är här begränsade till svackor och sänkor mellan bergen. Hällmarkstallskog är den mest dominerande vegetationstypen. Sluttningarna utmed Marvikendalen utgör ståndorter för en del värmekrävande arter som tulkört och blodnäva. Gräslök, grusslok och flera arter björnbär kan man också finna här. Längs några bäckfåror, t.ex. Krampanbäcken och Laketorpsån växer stora bestånd av ormbunken strutbräken. På vissa av de betade åskullarna inom området finns en utpräglad torrmarksflora med brudbröd, rockentrav, backglim och solvända.

Marvikensjöarna och Visnaren som avvattnas till Mälaren är svagt humösa, oligotrofa sprickdals-sjöar med sparsam strand- och vattenvegetation. I sjöarna finns en betydelsefull "renvatten"-bottenfauna. I Övre Marviken finns två rödlistade snäckarter samt ytterligare ovanliga och unika taxa av bottenfauna. Sjöarna är fiskrika. Enligt uppgifter finns här 10-12 olika fiskarter, bland annat förekommer här den i länet mycket sällsynta arten nissöga. På grund av det stora antalet fiskarter och förekomsten av den sällsynta arten nissöga har Marvikarna i sjöinventeringen för länet bedömts ha hög biologisk funktion.

Antalet sjöberoende fågelarter som häckar i sjökedjan skiljer sig knappast från vad som förekom-

mer i andra skogssjöar i trakten. Däremot har de branta bergen längs Marvikendalen med sina hyllor och otillgängliga stup haft stor betydelse för klippäckande fågelarter som korp, uv och tidigare pilgrimsfalk, vilket även ortnamnen längs dalgången återspeglar.

Hela området är i viss utsträckning kulturpåverkat. Odlingsmarkerna har dock varit förhållandevis små och många tegar har återtagits av skogen.

Anmärkningar:

Referenser:

- Andersson, G., 1903: Om Mälärtraktens geologi - Ymer 23.
- Björnbom, S. 1981: Beskrivning till jordartskartan Strängnäs SO. – SGU Ser Ae nr 39.
- Haglund, J-E. 1984: Inventering av sjöar i Södermanlands län. Länsstyrelsen opublicerat manuskript.
- Rafstedt, T. 1975: Översiktlig naturinventering, Strängnäs kommun. Länsstyrelsen i Södermanlands län informerar 1975:6.
- Rydberg, H. 1980: Nyköpings kommun. Norra delen. Naturinventering. Länsstyrelsen i Södermanlands län informerar 1980:10.
- Åkers IF o Gåsinge Dillnäs hembygdsförening, 1983: En vandring i tiden genom Åkers och Gåsinge Bergslag, Södertälje 1983.
- Länsstyrelsen, rapport nr 1, 1998. Biologisk mångfald i södermanländska sjöar.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län, 1991: Naturvårdsprogram

Område av riksintresse för naturvården enligt 3 kap 6 § miljöbalken;
Naturvårdsverkets beslut 2000-02-07

Riksintressets benämning: **Marvikenområdet**
 Identitetsnummer: **NRO 04 026**
 Kommun: **Gnesta och Strängnäs**
 Län: **Södermanland**

Riksintressets avgränsning

Skala 1:100 000

Topografiskt kartblad nummer: 10H 50